

Sejarah dan Etnisiti Muslim di Chiang Mai

FARID MAT ZAIN

ABSTRAK

Chiang Mai merupakan wilayah di utara Thailand. Ia didiami sebahagian kecil umat Islam. Kajian ini bertujuan untuk meneliti kehidupan mereka yang hidup secara minoriti dalam masyarakat majoritinya beragama Buddha. Ia juga bertujuan untuk melihat sejauhmana norma dan nilai Islam dilaksana dan dihayati dalam kehidupan seharian. Terdapat dua rumpun utama iaitu India-Pakistan dan Cina Yunnan menjalani kehidupan sebagai orang Islam di Chiang Mai. Latar belakang mereka yang berhijrah dari negara asal telah membentuk sikap dan citra Islam. Mereka juga mengekalkan identiti dan jatidiri yang menyebabkan wujud perbezaan dalam beberapa aspek dengan masyarakat Islam lain. Masyarakat Islam Chiang Mai juga turut menyumbang kepada perkembangan sosial dan kemajuan Chiang Mai.

ABSTRACT

Chiang Mai is one of Thai northern states, it is sparsely populated by the Muslim. This study is aimed at examining the life of the Muslim minority in the Buddith majority. Likewise, it is to identify how far Islamic norms and virtues are being observed in daily life. Of the Muslim minority, there are two main groups, i.e; Indo-Pakistan origin and Sino-Yunnan origin. Retrospectively, both people, who imigrated into Chiang Mai have shaped the Islamic image and attitude. Apart from that, they are able to maintain their distinguished identity and culture, widening interaction gap between them and newly muslim converts. To sum up, the Muslim society of Chiang Mai do contribute to the development and prosperity of the state of Chiang Mai.

PENDAHULUAN

Makalah ini ditulis berasaskan kepada tinjauan penulis terhadap masyarakat Islam Chiang Mai yang dilakukan pada awal April 1999. Program penyelidikan yang dikenali dengan Rehlah Ilmiah II dianjurkan oleh Persatuan Kakitangan Akademik Universiti Kebangsaan Malaysia (PKAUKM) bermula 1 hingga 9 April 1999. Selain Chiang Mai, Rehlah Ilmiah II ini turut meninjau tempat-tempat yang didiami oleh orang Islam secara minoriti di Thailand, antaranya ialah Nakhon Sri Thammarat (Legor), Thonburi, Bangkok dan Nakhon Sawan. Beberapa persoalan

akan disentuh dalam makalah ini termasuklah sejarah kedatangan Islam ke Chiang Mai, etnisiti, sensitiviti kaum dan agama serta cabaran semasa. Bagi menguatkan lagi kenyataan, beberapa buah buku dan kajian mengenainya telah dirujuk.

Secara umumnya, orang mengenali Chiang Mai sebagai destinasi pelancongan yang menarik. Majalah *Time* keluaran November 2001 mengulas mengenai pelbagai keistimewaan termasuk tempat-tempat pelancongan, penginapan, hiburan dan makanan (*Time*, November 1999:4). Semasa kunjungan kami ke sini terdapat beberapa buah kelab hiburan bertaraf antarabangsa seperti Planet Hollywood beroperasi di sini. Tempat ini juga sering dikunjungi pelancong kerana ia menyimpan khazanah sejarah yang bernilai dan mempunyai aktiviti kesenian yang halus seperti kraftangan, tenunan sutera dan pembuatan barangan kulit.

Namun apa yang lebih menarik di sebalik keistimewaan di atas ialah kewujudan rumpun Islam yang kuat mempertahankan tradisi dan norma agama. Kewujudan mereka memberi impak yang besar kepada persepsi dan imej masyarakat yang melihat Chiang Mai sebagai pusat pelancongan semata-mata. Malah kewujudan masyarakat Islam turut menyemarakkan lagi perkembangan dan aktiviti dakwah Islamiah di Thailand.

KEDUDUKAN CHIANG MAI

Chiang Mai mempunyai bentuk muka bumi yang menarik di mana sebahagian besarnya dilitupi oleh bukit yang dipenuhi oleh hutan tropika dan sebahagian lain merupakan dataran yang sesuai untuk kegiatan pertanian dan tanaman buah-buahan. Terdapat beberapa batang sungai yang mengalir merentasi dataran Chiang Mai menjadikan ia bertambah subur. Antara sungai itu termasuklah sungai Nam Ping, Nam Fang dan Nam Mea Ngud. Udaranya sejuk dan pada musim sejuk suhunya mencecah 8.6°C dan merupakan kawasan paling sejuk di Thailand (*History of Chiang Mai*: 3). Buah-buahan terkenal seperti laci, longan, anggur, mangga ditanam secara komersil dan dieksport ke luar negara. Selain itu kawasan ini juga terkenal sebagai pusat hasilan kayu jati terbesar di dunia. Semasa kami melalui kawasan ini terdapat beberapa buah rumah yang dibina bukan sahaja tiang, lantai, dinding, malah bumbungnya turut dibuat daripada seni ukiran kayu jati.

Wilayah yang paling utara ini disempadani di sebelah utara oleh Negara Myanmar. Di selatan dipisah oleh wilayah Tak, Chiangrai dan Lampang di timur dan wilayah Mae Hong Son di sebelah barat. Chiang Mai termasuk di dalam wilayah yang terbesar di Thailand dan merupakan pusat pentadbiran Thailand bagi kawasan utara. Ia mempunyai 22 daerah dan dua sub-daerah. Penduduknya berjumlah 1,564,438 (Disember 1996) dan di bandar Chiang Mai mempunyai 180,000 orang (*Time*, Nov 1999). Majoriti penduduknya beragama Buddha (97%), sementara bakinya beragama Kristian dan Islam. Mereka ini menggunakan bahasa

Thai dialek utara dalam komunikasi harian (History of Chiang Mai: 5). Antonasi dialek utara lebih lembut daripada dialek tengah atau bahasa persuratan.

DINASTI CHIANG MAI

Chiang Mai yang wujud sebagai salah satu wilayah Thailand sekarang pernah wujud sebagai sebuah kerajaan tersendiri dan memerintah dalam tempoh yang lama. Sejarah Chiang Mai mencatatkan bahawa kerajaan Chiang Mai diasaskan oleh Raja Besar Mengrai atau Po Khun Mengrai yang menggabungkan daerah-daerah kecil daripada kerajaan Lanna Thai. Mengrai adalah putera kepada Phra Chao Lao Meng keturunan Phra Chao Lawa Chakarach pengasas kerajaan Yonok. Pada 1259 Raja Mengrai menguasai kerajaan Yonok daripada Phra Chao Lao Meng. Apabila kekuasaannya semakin kuat, beliau telah menguasai Kerajaan yang kuat sebelum itu iaitu Lanna Thai. Raja Mengrai semakin dikenali dan bersaing dengan kerajaan Sukhothai, merupakan pemerintahan lama Thailand dan pada masa itu diperintah oleh Praya Ruang atau Po Khun Ramkhamheng (History of Chiang Mai: 1).

Disebabkan tempat pemerintahan tidak sesuai, pada tahun 1291 Raja Mengrai memerintahkan supaya dibina bandar lain yang akan menjadi pusat pemerintahan kerajaan Lanna Thai. Untuk membina bandar baru ini, bantuan serta jemputan diterima daripada pembesar-pembesar berdekatan untuk mencari tempat yang sesuai. Akhirnya dicadangkan supaya dibina antara gunung Suthep dan Sungai Ping. Tempat ini strategik dan dapat mengelakkan dari serangan musuh. Bandar ini siap dibina dalam masa empat bulan dan diberi nama "*Nopburi Sri Nakhon Ping Chiang Mai*" Sejak itu nama Chiang Mai dikenali dan disebut hingga sekarang ini.

Kekuasaan Chiang Mai tidak selamat pada akhir pemerintahan Raja Mengrai. Chiang Mai yang terletak di tengah-tengah antara Siam dan Burma telah tersepit antara siri peperangan dua kuasa besar itu. Pada akhir pemerintahan Raja Mengrai, Chiang Mai jatuh ke tangan Burma. Penguasaan Burma ke atas Chiang Mai tidak lama kerana pada tahun 1724, Raja Taksin dari Thonburi berjaya mengalahkan Burma dan merampas semula Chiang Mai. Bermula dari itu Chiang Mai menjadi wilayah naungan Thonburi yang kemudian menjadi kerajaan Krung Rattana Kosin. Pada tahun 1897 Raja Chulacom Klao (Rama V) telah menggabungkan Chiang Mai ke dalam Siam. Pada tahun 1932 Chiang Mai dipecahkan menjadi salah satu wilayah Siam hingga sekarang (Sangkhit Canthnapoth 1997:16-17).

KEMASUKAN ISLAM KE CHIANG MAI

Sejarah menunjukkan bahawa Chiang Mai didiami oleh bangsa Siam beragama Buddha. Sebelum kedatangan Islam hampir keseluruhan masyarakat Asia

Tenggara menganut ajaran Hindu Buddha. Namun kedatangan Islam ke Chiang Mai mempunyai sejarah dan justifikasinya tersendiri. Kedatangan Islam telah menjadikan Chiang Mai sebuah wilayah yang mempunyai masyarakat *multi racial*. Nilai hidup harmoni dan saling bekerjasama yang terdapat dalam tradisi Buddha serta keluhuran agama Islam menjadikan kedua-dua agama ini mampu hidup bersama dan saling hormat menghormati di kalangan masyarakat Chiang Mai. Terdapat dalam sesuatu keadaan orang Islam telah dilantik memegang jawatan penting dalam kerajaan Thailand.

Dari segi rupa dan bentuk badan, komuniti Islam Chiang Mai berbeza dengan komuniti Islam di tempat lain di Thailand khususnya di selatan Thailand yang diduduki oleh majoriti orang Islam. Di selatan Thailand, Islam dianuti oleh orang Melayu dan menggunakan bahasa Melayu dalam komunikasi harian serta pendidikan. Di Chiang Mai, rumpun Melayu kurang ditemui sebaliknya etnik keturunan India-Pakistan dan China Yunnan mendominasi wilayah ini. Kewujudan keturunan India-Pakistan dan Cina Yunnan tersebut berkait rapat dengan sejarah atau asal usul kedatangan Islam ke kawasan ini.

Hubungan Siam dengan wilayah Islam tidak terlalu asing. Ini kerana kedudukan Siam khususnya wilayah Chiang Mai berhampiran dengan India, Pakistan dan Yunnan memudahkan lagi interaksi dua hala. Terdapat catatan bahawa Siam menjadi sasaran penyebaran dakwah Islamiah kepada raja dan rakyatnya. Kerajaan Safawi Iran berusaha mengislamkan raja Siam pada waktu itu diperintah oleh Phra Narai. Shah Sulaiman (1666-1694) telah berkunjung ke Siam sebagai menyahut pelawaan Raja Siam Phra Narai (O'Kane 1972:1-2).

Hubungan Siam dengan Arab dipercayai wujud semenjak pembentukan kerajaan awal Siam iaitu Ayuthya (1350-1767). Sekitar tahun 1961, semasa usaha cari gali di sebuah tapak kuil lama dilakukan di kawasan bersejarah Ayuthya telah dijumpai sekeping duit emas tertulis nama "Zainal Abidin" Duit emas ini dipercayai digunakan untuk perdagangan antara Arab dengan Siam pada masa awal pembentukan kerajaan Ayuthya (Prayunsak 1998:2).

Siam juga banyak mengenali Islam melalui perhubungannya dengan kerajaan Patani. Disebutkan dalam Hikayat Patani bahawa semasa pemerintahan sultan Muzaffar Shah beliau telah berangkat ke Ayuthya. Pada masa ini Patani sudah menjadi kerajaan Islam setelah rajanya iaitu Pya Tu Naqpa memeluk Islam melalui dakwah Shaikh Said Safiyuddin (Teww & Wyatt 1970:79). Sejak itu hubungan Siam Patani terus berlangsung sama ada dalam hubungan diplomatik atau hubungan peperangan.

Kedudukan Siam yang bersempadan dengan kerajaan Campa di sebelah timur membolehkan terjalin hubungan baik antara kedua-dua wilayah tersebut. Campa (sekarang terletak di Vietnam dan Kemboja) dipercayai wujud sejak abad ke-11M telah menjadi pusat perdagangan dan penyebaran Islam terkenal khususnya pada abad ke-15. Semasa Diet-Viet (Vietnam) menubuhkan kerajaan dan meluaskan wilayah pada tahun 1069, 1307, 1471, 1611, 1653 dan 1692, orang Islam telah berhijrah ke kawasan sempadan termasuk Siam untuk mengelakkan

diri daripada dibunuh oleh tentera Vietnam (Po Dharma 1989:79). Dengan ini jelas bahawa hubungan antara Siam yang menganut agama Buddha dengan kerajaan sekitarnya yang menganut agama Islam seperti Patani dan Campa telah sekian lama terjalin.

Daripada catatan sejarah di atas ternyata bahawa Siam pernah dikunjungi dan menerima kunjungan penganut Islam sama ada berbentuk hubungan diplomatik juga perdagangan. Respon dan reaksi Siam selepas kedatangan pengaruh Islam itu tidak diketahui dengan jelas. Namun perhubungan tersebut sudah pasti memberi kesan kepada sikap dan tanggapan Siam terhadap Islam pada masa kemudiannya. Kewujudan rumpun Islam di Chiang Mai sekarang ini ada kaitan dengan catatan di atas. Namun daripada tinjauan yang dilakukan, generasi Islam di Chiang Mai sekarang merupakan generasi baru yang datang dan tinggal di Chiang Mai sekitar akhir abad ke-19 dan awal abad ke-20.

ETNISITI

Kedatangan Islam ke Asia Tenggara boleh dilihat dalam dua laluan iaitu melalui jalan laut dan jalan darat. Islam datang ke Chiang Mai melalui darat iaitu dari India, Pakistan, Bangladesh dan China. Laluan ini juga dikenali dengan 'Laluan Sutura' Rupa dan ras masyarakat Islam Chiang Mai berbeza dengan masyarakat Islam di Selatan Thailand yang majoritinya berbangsa Melayu. Hampir keseluruhan masyarakat Islam Chiang Mai yang ditemui berbangsa India-Pakistan dan Cina Yunnan. Kewujudan sebahagian kecil orang Melayu sekarang ini hasil interaksi melalui perkahwinan atau perniagaan.

Oleh kerana masyarakat Islam Chiang Mai berbentuk minoriti, mereka lebih gemar hidup secara berkelompok dengan menjadikan masjid sebagai tempat perhimpunan dan menjalankan aktiviti. Antara kawasan yang diduduki oleh orang Islam ialah di Cang Klan, Cang Phuak, Nong Ben, Doi Sakeed, San Kampong yang kebanyakannya berketurunan India. Sementara itu terdapat di daerah Fang, Mae Ai, Ban Ho dan Pa Khoi yang terdiri dari keturunan Cina Yunnan. Di bawah ini akan diterangkan secara ringkas mengenai latar belakang sejarah kumunculan masyarakat tersebut.

KOMUNITI INDIA-PAKISTAN

Komuniti Islam keturunan India, Pakistan dan Bangladesh atau dikenali masyarakat Siam sebagai "Chaw Muslim Paki" antara yang ramai ditemui di Chiang Mai. Mereka mendiami kawasan bandar dan terdapat juga di perkampungan. Mereka berkulit putih dan mengenakan kupiah sebagai identiti Islam. Mereka antara kelompok awal datang ke Chiang Mai yang dipercayai berlaku sekitar akhir abad ke-19 Rombongan ini sebahagiannya terdiri daripada peniaga, pada awalnya menetap di sempadan Thailand-Burma kemudian masuk ke Chiang Mai dan berkahwin dengan anak tempatan.

Terdapat empat laluan utama yang dijadikan jalan keluar masuk oleh orang luar untuk datang ke Chiang Mai. Yang paling digemari ialah melalui daerah Mae Sod, wilayah Tak. Ia bersempadan dengan Burma dan sekarang ini Mae Sod merupakan bandar yang sedang berkembang maju. Disebutkan bahawa orang Islam akan menetap di Mae Sod untuk beberapa ketika dan menjadi orang tengah dalam aktiviti perniagaan harian. Laluan lain ialah melalui daerah Hod, Chiang Mai dan daerah Mae Saring, wilayah Mae Hong Son. Laluan ini boleh sampai ke bandar Rangoon, Burma. Sementara terdapat laluan yang terkenal dan digemari sejak kebelakangan ini ialah melalui Mae Sai, wilayah Chiang Rai (Prayunsak 1998:195).

Penulis sempat mengunjungi pekan Mae Sai ini di mana sebahagian kecil orang Islam keturunan India dan Bangladesh menjalankan aktiviti perniagaan kecil-kecilan seperti menjual batu permata dan ada juga yang bekerja sebagai buruh. Kawasan ini terkenal sebagai tempat penjualan batu permata yang dibawa dari Myanmar. Laluan ini diguna oleh pendatang tanpa izin untuk masuk ke Thailand sama ada untuk tinggal atau persinggahan sementara menuju ke destinasi lain. Berikut akan dijelaskan mengenai beberapa penempatan yang didiami oleh komuniti Islam India-Pakistan.

KOMUNITI CANG KLAN

Kemasukan Islam ke Cang Klan dibawa oleh seorang Islam dari India yang dikenali dengan nama Muhammad Usman Ali Meyaji. Beliau dikatakan orang pertama mendirikan masjid di Cang Klan. Beliau yang berasal dari Calcutta, India datang berniaga di Rangoon, Burma kemudian mengembangkan perniagaannya ke kawasan seperti Mae Sod (Tak), Mae Saring (Mae Hong Son) dan daerah Hod, Chiang Mai. Muhammad Usman dikenali dalam perniagaannya telah berkahwin dengan seorang gadis Burma dan membawanya menetap di Chiang Mai (Prayunsak 1998:196). Di Chiang Mai beliau menetap di kawasan berdekatan Wat Sai Mun Muang.

Oleh kerana perniagaannya di sini kurang memuaskan di samping tempatnya yang jauh di pedalaman, Muhammad Usman merancang untuk berpindah. Beliau dengan bantuan orang kenamaan di situ telah membina penempatan baru yang dikenali dengan Cang Klan yang terletak bersebelahan dengan Sungai Mae Ping. Kawasan di sini agak subur sesuai untuk tanaman padi dan penternakan. Di sinilah beliau membina masjid secara sederhana di mana beliau sendiri menjadi imam (Prayunsak 1998:197).

Kawasan ini juga sering dinaiki air apabila datang musim hujan. Masalah tersebut mendapat perhatian pemimpin di situ lalu menghadiahkan sebidang tanah seluas 3 ngan (hampir satu relung) untuk dijadikan tapak masjid yang baru. Masjid ini dibuat dengan menggunakan simen dan bata merah dan masjid tersebut diguna hingga ke hari ini. Sekarang ini ia terletak di jalan Charean Prates.

Muhammad Usman bukan sahaja menjadi imam malah di atas penghormatan dan sokongan ramai beliau telah dipilih menjadi Kamnan (pengulu) bagi daerah itu. Ia merupakan jawatan penting dalam pentadbiran negeri dan menunjukkan pengiktirafan pihak pemerintah terhadap beliau. Tidak berapa lama selepas menyandang jawatan ini, Muhammad Usman meninggal dunia.

Selepas Muhammad Usman meninggal, usaha perkembangan Islam diteruskan oleh anak-anak beliau antaranya ialah Azizah, Maesu dan Meriam. Pada tahun 1910 Meriam bersama Tuan Kam Muhammad telah berusaha membaik pulih bangunan masjid di samping meluaskan bangunannya bagi menampung pertambahan ahli kariah. Pada tahun 1980 masjid ini didaftarkan secara rasmi dengan pihak kerajaan dan mempunyai pentadbiran yang tersusun (Prayunsak 1998:198).

KOMUNITI CANG PUAK

Komuniti lain dan termasuk dari keturunan Pakistan-India ialah komuniti Cang Puak. Mereka ini tinggal di sekitar Weasali yang merupakan kawasan yang subur. Pada awalnya terdapat antara tiga atau empat keluarga sahaja dan terdapat sebuah masjid untuk bersembahyang Jumaat. Selepas itu ramai yang datang dan membina penempatan di sekitar masjid. Mereka terdiri daripada peniaga termasuk juga orang Islam berketurunan Cina.

Terdapat seorang yang bernama Napasang dan dikenali oleh masyarakat dengan 'Tuan Launa' Beliau dikatakan mempunyai ekonomi yang stabil dan bertanggungjawab membina masjid baru dan beliau dipilih menjadi imam.

Dua tahun sebelum beliau meninggal iaitu sekitar tahun 1980 telah datang seorang muballigh dari Pakistan dikenali dengan Tuan Mawlawi Qayyim al-Din. Beliau adalah seorang yang mahir dalam al-Qur'an telah dipilih sebagai imam setelah Tuan Launa meninggal. Di bawah perkhidmatan Tuan Mawlawi ajaran Islam semakin berkembang dan masjid telah diperbaiki. Tuan Mawlawi telah dilantik menjadi imam masjid tersebut yang dikenali dengan Masjid al-Nur. Beliau berkhidmat sebagai imam selama 30 tahun dan memberi sumbangan yang besar kepada kemajuan Islam serta pembangunan khususnya masyarakat Cang Puak (Prayunsak 1998:199).

KOMUNITI NONG BEN

Komuniti ini dipercayai wujud sejak 200 tahun yang lampau di sekitar Masjid Nurul Huda sekarang. Masyarakat di sini wujud hasil daripada kesungguhan seorang Islam berasal dari Calcutta, India yang bernama Lason Ali. Beliau datang ke Chiang Mai bersama dua orang rakan iaitu Safar Ali Tandol dan Amir Wali Ali. Kedatangan mereka ini juga dikaitkan dengan Muhammad Usman Meyaji yang telah disebutkan di atas, berhijrah dari Burma ke Chiang Mai.

Lason Ali telah membina kediaman bersebelahan dengan masjid dan menjalankan aktiviti harian dengan berniaga ikan. Beliau dikatakan mempunyai

hubungan baik dengan pembesar di daerah Nong Ben. Di atas jasa baik beliau, pihak pembesar telah memberi tanah yang mencukupi. Di sini juga Lason Ali telah berkahwin dengan gadis yang dikenali dengan Mae Seng. Hasil perkahwinan ini beliau dikurniakan 12 orang anak iaitu enam lelaki dan enam perempuan. Keturunan ini berkembang hingga ke hari ini dan dikenali dengan keturunan Seng Son (Prayunsak 1998:200).

Lason Ali menjadikan rumah beliau sebagai tempat sembahyang. Beberapa tahun selepas itu datang seorang lelaki dari Bangladesh yang bernama Haji Ahmad yang bekerja sebagai pembuat dan penjual lampu minyak tanah. Semasa kunjungan beliau ke Nong Ben, Lason Ali mempelawa Haji Ahmad tinggal di situ dan diberi pilihan untuk berkahwin dengan anak beliau. Haji Ahmad menerima dan hasil perkahwinan itu beliau mendapat enam orang anak (Prayunsak 1998:201).

Beberapa tahun kemudian, Lason Ali meninggal dunia dan diikuti oleh Haji Ahmad. Datang pula seorang dari daerah luar yang dikenali dengan nama Sayyid Abdul Qadar. Masyarakat meminta beliau tinggal di situ. Beliau menerima dan menjadi tempat rujukan masyarakat dalam masalah agama. Beliau merasa kekurangan dalam mengajar ilmu agama lalu beliau pergi menjemput salah seorang guru yang bernama Ustaz Hasan keturunan Melayu berasal dari Pahang. Ustaz Hasanlah yang mengajar al-Qur'an dan ilmu agama lain kepada penduduk Nong Ben.

KOMUNITI CINA YUNNAN

Selain kelompok India-Pakistan, komuniti Muslim Chiang Mai juga terdiri daripada kelompok Cina Yunnan. Bentuk badan dan raut wajah mereka hampir sama dengan masyarakat Thailand. Namun mempunyai sedikit perbezaan dengan bangsa Cina di Thailand. Mereka menyimpan janggut bagi lelaki dan mengenakan tudung bagi wanita yang membezakan mereka dengan masyarakat Buddha. Sebahagian besar mereka tinggal di bandar dan menjalankan aktiviti perniagaan. Ada sebahagian kecil tinggal di pedalaman dan berniaga secara kecil-kecilan. Sebahagian mereka menjalankan aktiviti pertanian dan terkenal dalam penanaman buah-buahan seperti limau, laici, longan dan mangga.

Masyarakat Thailand mengenali Cina Islam Chiang Mai dengan "Cin Ho" Ho merujuk kepada salah satu suku kaum Cina yang berhijrah ke Thailand. Yunnan yang terletak di selatan China merupakan antara wilayah paling ramai penduduk Islam selain Xingjiang dan Mongolia. Etnik Hui merupakan etnik Islam paling besar dan mendiami selatan China. Walaupun mereka etnik yang besar di China tetapi masih dianggap minoriti lantaran menganut agama Islam (Farid 1998:165).

Hui merupakan etnik paling ramai berhijrah dan menetap di Chiang Mai. Di Bandar Chiang Mai sahaja terdapat lebih 2000 orang Islam Hui berasal dari Yunnan. Mereka mendirikan lima buah masjid dan restoran. Masjid Wang He merupakan masjid tertua di Chiang Mai dipercayai dibina pada abad ke-19 dan

diubah suai pada 1905. Selain itu masjid al-Taqwa dibina pada 1970. Sekolah Islam Jingzuan merupakan sekolah Islam tertua dibina pada 1976 (Hj. Yusuf Liu Baojun 1999:76).

Terdapat beberapa peristiwa yang dikaitkan sebagai sebab penghijrahan masyarakat Islam China ke Thailand. Dasar penindasan kerajaan China dilihat sebagai faktor yang kuat kepada penghijrahan. Semasa Dinasti Manchu memerintah pada abad ke-17, orang Islam telah ditindas. Justeru itu orang Islam khususnya di Yunnan dan Kansu telah bangkit menentang penindasan tersebut. Umat Islam ditindas lebih satu dekad. Menjelang abad ke-20 sedikit kebebasan dikecapi apabila Rejim Republikan mengambil alih pemerintahan (Farid 1998:175).

Revolusi 1949 di bawah pimpinan Mao Tse Tung (1893-1976) merupakan sejarah hitam bagi umat Islam China. Apabila berkuasa beliau telah mengisytiharkan polisi anti-agama. Rejim tersebut juga telah menutup masjid, madrasah dan melaksanakan dasar asimilasi masyarakat Islam dalam negara bangsa China. Tindakan penindasan yang berterusan menyebabkan orang Islam telah berpindah ke selatan (Sobri Salamon 1988:190-191).

Selain daripada bandar yang menjadi tumpuan Muslim Cina, sebahagian mereka tinggal di kawasan lain. Mereka memanfaatkan sepenuhnya fungsi masjid sebagai tempat pertemuan dan menjalankan aktiviti keagamaan. Antara tempat yang menjadi tumpuan mereka boleh dijelaskan seperti jadual berikut (Prayunsak 1998:208).

JADUAL 1. Masjid komuniti Cina Yunnan di Chiang Mai

Pusat	Kawasan	Jumlah penduduk
Masjid al-Iyasan	Mae Ngon, daerah Fang	300 orang
Masjid al-Iman	Daerah Fang	100 orang
Masjid al-Aqsa	Doi Ang Khang	80 orang
Masjid al-Shahadah	Mukim Pong Nam Ron	200 orang
Masjid al-Rahmah	Mukim Tha Thon	70 orang

Selain itu terdapat beberapa keluarga yang tinggal di anak bukit seperti di Doi Saket. Mereka ini berniaga secara kecil-kecilan seperti membuka kedai makanan dan menjual hasil kraftangan. Ada di kalangan masyarakat Cina ini telah berkahwin dengan orang Islam keturunan lain seperti India, Bangladesh dan Melayu. Ini boleh dilihat kepada masyarakat di San Kam Pheng. Seorang Bangladesh dikenali dengan Hj. Mukumia atau nama Thailandnya Noi Sri Cana telah berkahwin dengan wanita Islam keturunan Cina bernama Nang Fong datang dari Lampun. Mereka berkahwin dan memperolehi enam orang anak. Selepas isterinya meninggal ia berkahwin lain dan mendapat lima orang anak. Ada di kalangan ahli keluarga ini pernah menjawat jawatankuasa Islam Chiang Mai. Daripada keluarga ini juga berkembang luas orang Islam di Chiang Mai (Prayunsak 1998:207).

KESIMPULAN

Melalui penghijrahan yang berlaku secara berperingkat-peringkat telah lahir satu komuniti Islam di Chiang Mai. Mereka menjalani kehidupan dalam sebuah masyarakat Thailand beragama Buddha. Nilai-nilai sejagat yang lahir dari orang Islam dapat mengeratkan hubungan antara kedua-dua agama dan saling membantu ke arah pembangunan negara Thailand.

Masyarakat Islam Chiang Mai menjadikan masjid sebagai tempat pertemuan dan menyelesaikan masalah yang timbul. Pada waktu malam diadakan kelas pengajian agama untuk orang dewasa sementara di sebelah siang dijadikan tempat belajar untuk kanak-kanak. Semasa kunjungan penulis ke salah satu masjid yang diasaskan oleh masyarakat keturunan Cina Yunnan terletak di bandar Chiang Mai iaitu di jalan Charean Prates didapati penuh dengan aktiviti keagamaan dan kemasyarakatan. Di sini juga terdapat sekolah yang dibina untuk memenuhi keperluan pendidikan anak-anak. Bagi mengelakkan daripada keciciran pengajian agama, kanak-kanak mempunyai jadual pengajian yang ketat. Sebelum pergi ke sekolah kerajaan, kanak-kanak akan belajar agama yang bermula selepas sembahyang subuh. Balik daripada sekolah pada waktu petang dilatih dengan sukan yang diadakan di sebelah sekolah. Pada waktu malam pula ada kelas al-Qur'an.

Sekarang ini terdapat 11 buah masjid di seluruh Chiang Mai yang menjalankan aktiviti masing-masing. Ia merupakan jumlah yang paling banyak di Thailand utara berbanding dengan wilayah-wilayah lain. Masjid ditadbir oleh satu jawatankuasa iaitu Majlis Hal-ehwal Agama Islam Negeri yang bernaung di bawah Jabatan Hal-ehwal Agama Islam Pusat di Bangkok. Jabatan Hal-ehwal Agama Islam berada di bawah Shaikhul Islam (Cularatmontri) yang bernaung di bawah Raja Thailand (Omar Farouk 1981:115).

Kebanyakan yang ditemui ramai di kalangan masyarakat Islam Chiang Mai bekerja sebagai peniaga dan petani. Ini ada kaitan dengan latar belakang kedatangan mereka ke sini. Kegiatan perniagaannya berbentuk pelbagai, ada yang membuka kedai makan, penjual pakaian terutama di Night Bazaar. Terdapat juga mereka yang mencari rezeki dengan kreativiti sendiri seperti menjahit pakaian dan menjual batu permata. Kegiatan seperti ini terdapat di tempat-tempat pelancongan seperti Doi Suthep, Doi Sakeed dan Mae Sai.

Terdapat sebahagian daripada mereka aktif dalam penternakan lembu khususnya di kalangan Pakistan-India. Pada awalnya lembu dipelihara untuk makanan sendiri atau keluarga kerana kesukaran mendapat daging yang halal di pasar. Tetapi kemudiannya ia mendapat permintaan ramai dan akhirnya kegiatan pengeluaran daging halal menjadi satu mata pencarian utama dan satu perniagaan yang penting di kalangan masyarakat Islam Chiang Mai (temuramah dengan Mahmud Chua Budi 3 April 1999).

Salah satu isu yang sering dibangkitkan apabila membincangkan Muslim di Thailand ialah asimilasi. Keadaan ini tidak terlepas kepada masyarakat Islam

Chiang Mai. Namun mereka tetap mempertahankan Islam yang dianuti dan membina generasi baru melalui pendidikan dan pengajian agama. Dengan pengorbanan dan kegigihan tersebut nilai dan identiti Islam masih terus wujud dan berkembang di Chiang Mai.

Kewujudan masyarakat Islam telah memberi kesan kepada proses Islamisasi dan urbanisasi. Bertambah bilangan penganut Islam serta bertambah bilangan masjid membuktikan bahawa proses Islamisasi telah berlaku. Namun kesedaran dan kesungguhan yang telah diberikan perlu kepada sokongan dan perhatian daripada masyarakat Islam lain agar keutuhan agama dan gerakan dakwah Islamiah terus subur dan berkembang di Chiang Mai.

RUJUKAN

- Farid Mat Zain et al. (sunt.). 1998. *Minoriti Muslim di Thailand*. Bandar Baru Bangi: L. Minda.
- Hall, D. G. E. 1987 *Sejarah Asia Tenggara*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- History of Chiang Mai. http://www.thai-land/chamber/chmai_overlook.html.
- O'Kane, John. (trans.). 1972. *The ship of Sulaiman*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Omar Farouk. 1981. The Muslim of Thailand. Dlm. Lutfi Ibrahim (edit.) *Islamika*. Kuala Lumpur: Sarjana Enterprise.
- Po Dharma. 1989 Peranan Kelantan dalam pergerakan Islam di Campa. Dlm. Dato' Nik Muhammad bin Nik Mohd Salleh. *Warisan Kelantan VIII*. Kota Bharu: Perbadanan Muzium Negeri Kelantan.
- Prayunsak Chlayun Decha. 1998. *Muslim Nai Prathes Thai*. Bangkok: Majlis Agama Islam Bangkok.
- Sangkhit Canthanapoth. 1997 *Ruanglao Cak Lanna*. Bangkok: Samnakkpim Wanchana.
- Time*, November 1999
- Temuramah Mahmud Chua Budi, Nakhon Sawan, 3 April 1999
- Temuramah Rustima @ Amina Matrakul, Doi Suthep, 4 April 1999
- Teww, A. & D. K. Wyatt. 1970. *Hikayat Patani*. The Hague: Martinus Nijhoff.
- Yusuf Liu Baojun (Hj.). 1999. *Perkembangan masyarakat China Muslim di dunia*. Kuala Lumpur: Malaysia Encyclopedia Research Center Bhd.

Jabatan Pengajian Arab dan Tamadun Islam
Fakulti Pengajian Islam
Universiti Kebangsaan Malaysia
43600 UKM Bangi
Selangor Darul Ehsan
Farid@pkrisc.cc.ukm.my

